

ролі викладача», 7) «кожен вчить кожного», 8) мозаїка (ажурна пилка), 9) обговорення складних і дискусійних питань і проблем («Займи позицію (шкала думок)», «Дискусія в стилі телевізійного ток-шоу», дебати, симпозиуми, турніри, круглі столи); 10) вирішення проблем, case-study - аналіз певних ситуацій («Дерево рішень», «Мозковий штурм», «Аналіз казусів», «Переговори та медіація»).

Викладачі нашого факультету в попередньому році в клініці практикували розробку уроків разом зі студентами старших курсів для учнів шкіл, училищ та студентів 1 курсу нашого факультету з використанням всіх цих методик за окремими темами той чи іншої учбової дисципліни. В цьому році вирішили дещо різноманітнити роботу в цьому напрямі та проводити більш широкі заходи для навчальної аудиторії, наприклад, квести, турніри, брейн-ринги, які потребують знань з різних галузей права.

За результатами власного досвіду та досвіду колег, могу з упевненістю стверджувати, що використання інтерактивних методик в навчальному процесі допоможе: 1) формуванню у студентів інтересу до дисципліни; 2) оптимальному засвоєнню матеріалу; 3) розвитку інтелектуального потенціалу й самостійності; 4) напрацюванню навичок роботи в команді, толерантності до чужої точки зору; 5) вихованню поваги до права кожного на власну думку, його гідності; 6) встановленню взаємодії між учасниками студентської спільноти; 6) формуванню у студентів професійних та життєвих навичок.

Підсумовуючи вищевикладене, можна зазначити, що впровадження інтерактивних методів навчання є одним з найважливіших напрямів вдосконалення підготовки студентів – правників у сучасному освітньому процесі.

ПІДСЕКЦІЯ 1

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РЕФОРМУВАННЯ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ

ПРОФЕСІЙНЕ САМОВИЗНАЧЕННЯ СТУДЕНТА-ЮРИСТА. ПСИХОГРАМА ТА ПРОФЕСІОГРАМА ЯК ОРІЄНТИРИ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ

О.І. Багрій

На сьогоднішній день очевидним здається той факт, що багато випускників середньої школи, визначаючись із майбутньою професією, керуються не власним внутрішнім мотивуванням та здібностями, а будучи неготовими зробити свідомий вибір, вступають до вищів під впливом випадково виниклого інтересу, зовнішніх обставин або як акт наслідування товаришам, батькам. І юридична освіта в цьому контексті «страждає» більше за інші через відсутність очевидної потреби у спеціальних унікальних навичках та здібностях (як для лікаря або програміста) та стереотипне уявлення про професію юриста як про престижну роботу з широкими гарантіями захисту на рівні закону, високий щабель у соціумі. Проблема професійного самовизначення – це найбільш значимий компонент професійного розвитку людини і доволі актуальна проблема сучасної вищої освіти.

Окремі питання в означеній сфері досліджували О. Бандурка, С. Бочарова, В. Васільєв, О. Землянська, Т. Кудрявцев, О. Шегурова. Проте розробка різних теоретичних концепцій професійної орієнтації зводиться більшістю авторів до аналізу підготовки випускників школи до вибору професії і самого акту вибору, і це є суттєвим недоліком. Навіть якщо вибір є вмотивованим, він не завжди

гарантує успішність професійного самовизначення. Отже більш правильним здається розгляд процесу професійного самовизначення особистості як невід'ємного і істотного компонента професійного становлення особистості.

Враховуючи те, що вибором професії процес професійного самовизначення далеко не закінчується, то подолання певних проблем, внутрішніх конфліктів особи стає частково і завданням викладачів вищої школи. Так, наприклад, П.А. Шавірів говорив про ймовірність виникнення діалектичного протиріччя між потребою людини в професійному самовизначенні і відсутністю необхідних професійних знань, умінь і навичок для її задоволення. Формою його прояву є невідповідність уявлень особистості про себе як учня ідеалу, створюваному на основі нормативних вимог і логіки побудови навчального процесу в професійному навчальному закладі. І дійсно, на перших курсах подекуди можна побачити якість нібито «вигорання» студентів, коли різко і помітно зменшується їх прагнення вчитися, активність, а отже і успішність. Одні усвідомлюють, що поспішили, обрали нецікаву професію, інші – розчаровані собою у порівнянні з іншими студентами. Також може виникнути об'єктивне протиріччя між уявленнями особистості про професію (зміст і умови роботи) і її реальною суттю. На думку Т.В. Кудрявцева, динаміка професійного самовизначення, з одного боку, детермінована зміною ставлення особистості до себе як до суб'єкта власної професійної діяльності, з іншого – зміною критеріїв цього відношення. Беручи участь в колективній навчально-професійній та професійній діяльності, особистість привласнює суспільні критерії ставлення до себе через взаємовідношення з людьми. Тому дуже важливо допомогти розвитку мотиваційно-потребностної сфери здобувачів вищої освіти, їх здібностей до самореалізації, сформуванню правильної «Я-концепції». І за відсутності у ВНЗ обов'язкової штатної одиниці психолога, це завдання покладається на викладачів та осіб, що відповідають за виховну роботу.

Отже, важливе значення для підготовки фахівця будь-якого профілю, і не в останню чергу юриста, має розвиток у нього професійної рефлексії як властивості особистості, мислення і умови, необхідного для його творчої самореалізації і досягнення високого рівня професійної майстерності. На жаль, сучасні освітні стандарти в більшою мірою націлюють на оснащення майбутнього фахівця знаннями, ніж на формування його професійно-значущих особистісних характеристик. Тим часом в сучасних дослідженнях з психології праці, педагогіки і психології рекомендується перехід до нових освітніх і виховних технологій, зокрема, до особистісно-орієнтованого навчання і виховання.

Ще одним аспектом професійного становлення юриста є розвинення під час навчання не тільки фундаментальних професійних знань, але й тих характеристик особистості, які піддаються коригуванню. О. Бандурка, С. Бочарова, О. Землянська звертають увагу на психограму, тобто характеристики тих психічних процесів, за допомогою яких спеціаліст здійснює вирішення теоретичних і практичних завдань у своїй діяльності. Наприклад, для юриста, у когнітивній (пізнавальній) сфері особливу роль відіграють такі якості мислення, як аналітичність, критичність, логічність, вміння порівнювати, узагальнювати, класифікувати дані, виділяти головне і найбільш істотне. Серед властивостей пам'яті особливу роль відіграють оперативність в переробці інформації, відбір цінної інформації і її передача в довгострокову пам'ять, точне і повне знання законодавства і процесуальних норм юридичної діяльності. Серед властивостей сприйняття особливо важливими є об'єктивність, спостережливість, вміння по міміці визначити стан особи, щирість поведінки або наносну емоційність, камуфляж. Уява має поєднувати в собі репродуктивні та творчі функції, а також функції прогнозування (антиципації).

Професіограма і психограма юриста утворюють психологічний портрет його особистості. Принципи побудови психологічного портрета фахівця повинні використовуватися як в процесі профвідбору, так і в службовій характеристиці фахівця. Наприклад, зараз відповідні випробування передбачені для кандидатів на посаду професійного судді. Але чому ж увага цьому не приділяється під час освітнього процесу або навіть приймальної кампанії? На відміну від звичайних формальних та порожніх виробничих характеристик, психологічно обґрунтована характеристика – психологічний портрет особистості – може стати надійною основою для адекватної оцінки особистості юриста і прогнозування його професійної ефективності.

ЮРИДИЧНА ОСВІТА В УКРАЇНІ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ

О.Ю. Білоус

На етапі входження української держави до міжнародної спільноти постає важливе завдання – переосмислення та сприйняття нових демократичних цінностей суспільного буття, зокрема, підвищення якісних показників суспільної правосвідомості та правової культури.

Правова освіта є найбільш ефективною і результативною формою правового виховання, оскільки вона має на меті не тільки оволодіння мінімумом правових знань, а й усвоєння принципу їх застосування: всі рішення мають відповідати «літері» та «духу» закону.

Проблематика правового регулювання відносин у вищій юридичній освіті привертала увагу багатьох учених-юристів, таких як В. Андрейцева, В. Бігуна, С. Богачова, В. Комарова, А. Мелешевича, О. Сироїд, В. Тація, Г. Усатого та ін.

Юридична наука – одна з найстаріших суспільних наук. Історичне виникнення юридичної науки пов'язане з виникненням та розвитком права. Перші системні відомості про державу та право викладені у працях визначних мислителів Стародавньої Греції – Платона та Аристотеля. Значний внесок у розвиток юридичної науки зробили юристи Стародавнього Риму, які визначили правові поняття і конструкції. З того часу юридична наука має велике значення в житті суспільства, що проявляється в її функціях, тобто основних напрямках впливу на суспільне життя.

На думку В.М.Сівак, сьогодні Україна, зіткнулась із проблемою розвитку правової освіти: зрозуміло, що гарна освіта є головною стартовою сходинкою в досягненні життєвого благополуччя, зростання престижності вищої освіти призвело до її масовості. Водночас масовість освіти призводить до зростання на ринку праці частки невитребуваних випускників: пропозиції не відповідають запитам. Поряд із цим, підвищується вимогливість до знань і вмінь випускників з боку роботодавців.

Виходячи із цієї ситуації, цілком доцільним є впровадження інноваційних форм і методів навчання майбутніх юристів (модельні, виїзні практичні заняття, інтелектуальні змагання, галузеві та інституціональні школи, впровадження переліку факультативних вузькоспеціалізованих навчальних курсів із проведенням їх безпосередньо на базах практики тощо), активне залучення досвідчених юристів-практиків до навчального процесу, укладання договорів про співпрацю із суб'єктами правозастосування й використання їх кадрових, матеріально-технічних ресурсів для навчального процесу. Забезпечення проходження студентами практики не лише після завершення кожного курсу, а й протягом навчального року, використовуючи ресурс юридичної клініки, центрів надання безоплатної правової допомоги, стажування в юридичних фірмах тощо.